

ortadan kalkmak üzere olan doğal bir yardımcı kaynak:

ANA SÜTÜ

XX. YÜZYILIN ANNELERİ GİTGİDE YAVRULARINI DOĞA'DA ÖNERİLEN ŞEKİLDE BESLEMekten TIKSINIYORLAR. SONUÇ: MALİ İSRAF VE SAĞLIK İÇİN TEHLİKE.

etrol üreten Lâtin Amerika ya da Asya memleketlerinden birinde kuyular kurumak üzere olsa, kuşkusuz, her tarafta felâket çığlıkları duyulur. Halbuki yüzlerce milyon dolar değerinde doğal kaynak kaybı anlamını taşıyan aynı önemde bir bunalım birçok yoksul memlekette farkına bile varılmadan kendini göstermek üzeredir. Bu doğal yardımcı kaynak insanlardaki ana sütüdür. Bunu etkileyen bunalım da son yıllarda meme ile emzirmedeki çok hızlı azalmadan ileri gelmektedir.»

Bu suretle düşüncesini belirten Alan Berg, beslenme sorunları üzerinde uluslararası bir uzmandır. Halen New York'taki Dünya Bankasında beslenme ile ilgili planlama dairesini yönetmektedir. Birleşik Amerika Devletlerinde yakında yayımladığı bir yapıtta «The Nutrition Factor» (Beslenme Faktörü) de meme ile emzirmenin gitgide ortadan kalkmasından ileri gelen ve henüz herkesçe pek bilinmeyen ekonomik ve sosyal yansımalar sorununu ele almaktadır.

Tarih gözüyle meme vermek, bebeklerin beslenmesi bakımından her zaman tek doğal yol olarak görülmüştür. Kuran'da «anneler yavrularını iki yıl süre ile emzirecektir» diye emredilmektedir. Eski Mısır'da, bebekler üç; İncil'in İsrail'inde ise iki yaşına kadar meme emiyorlardı. İsa'dan önce IV. yüzyılda, İsparta'da bir kanun kadınları yavrularını meme ile beslemeye zorunlu kılıyordu. Hindistan'da bir çocuğun annesi tarafından ne kadar uzun emzirilirse o kadar uzun yaşayacağı sanılıyordu. Hattâ çocukların sekiz ya da do-

kuz yaşına kadar meme emmesi de pek nadir değildir. Daha kırk sene öncesine kadar Çinli ve Japon anneler, çocuklarına 5 ya da 6 yaşına kadar meme veriyorlardı. Fakat Eskimolar 15 yaşına kadar meme emen çocuklarıyla bütün rekorları kırıyorlardı.

Beslenme bilimindeki gelişmelere paralel olarak meme ile süt vermenin, küçük bir yavrunun tam olarak beslenmesi bakımından tek yol olduğu anlaşılmaktadır. Bir uzman şöyle diyor: «besleyici bir karışım tertibinde memeler, değme bilginin zekâsından usta çıktılar».

Ana sütü gerçekten bebek beyninin gelişmesi için zorunlu olan aylarda bütün temel metabolik gereksinimleri tam olarak karşılamaktadır. Süt yaklaşık olarak altıncı aydan itibaren bebeğin bütün gereksinimlerini karşılamazsa, katı besinlerle birleştirilmek şartıyla, yine aylarca çok önemli bir rol oynayabilir.

Ana sütü sadece bir besin olmakla kalmıyor, aynı zamanda bünyenin bulaşıcı hastalık mikroplarına karşı direktme gücünün artmasına da yardım ediyor. Meme ile beslenen çocukların birçok hastalıklara, özellikle sıtma ile çocuk felcine, daha az yakalandığı görülmüştür. Özellikle ağız sütünün, memeler tarafından hemen doğumdan sonra üretilen ilk süttten önceki bu sıvının rolü şimdi daha iyi bilinmektedir. Söz konusu sıvı çocuğun bünyesini enfeksiyonlara ve daha çok bağırsaklardakilerle allerjilere karşı korumaktadır.

Alan Berg'e göre diğer bazı faydalar daha da açık görülmektedir. Ana sütünün bebekler tarafından hazmı kolay olduğu

gibi anne tarafından herhangi bir hazırlığı, yani, çalışmayı da gerektirmemektedir.

O halde denilebilir ki, acaba böyle harika şey, niçin gözden düşmektedir? Etnolog ve sosyologların incelemelerine dayanan Amerikalı yazara göre bu sorunun cevabı kültürel örneklerin evriminde aranmalıdır. Gelişme halindeki memleketler bu bakımdan, gelişmiş durumdakileri yansımaktadırlar: hayat seviyesi yükseldikçe çocukları memeden besleyenler azalıyor.

İster Amerika Birleşik Devletlerinde, ister Fransa'da, ister Büyük Britanya ya da İsviç'te olsun, hep aynı olayla karşılaşmaktadır: anneler gündün güne çocuklarını meme ile emzirmekten vazgeçiyorlar. Tuhaf da gelse şunu da söylemek gerekir ki, bu işi git gide daha az becerebiliyorlar. Fizyolojik olarak kadınların en azından % 85'i meme verebilecek durumda olduğu halde içlerinden çoğu psikolojik tıkanıklıkların kurbanıdır, ki bu da, gerçekte bir süt çekilmesi şeklinde kendini gösteriyor.

Çoğu antropologların düşüncesine göre bu durumun esas nedenleri vücut görünüşündeki evrimden ileri gelmektedir. Özellikle toplumumuzda memeye verilen cinsel rol düşünülmelidir. Birçok kadınlar bu cinsel simgenin süt vermekle diriliğini kaybedeceğinden korkmaktadırlar. Batılı kültür hakimiyeti yavaş yavaş bu modeli bütün dünyaya zorlamaktadır. Ve böylece göğüslerinin alımını korumak isteyen Afrikalı, Hintli, ya da Japonyalı kadınlar git gide çocuklarını emzirmeyi reddetmektedirler.

Bu olayla ilk kez karşılaşılmamaktadır. Daha XVIII. yüzyılda memleketimizdeki bir çocuk hastalıkları uzmanı şunları yazabilmiştir: «Kaliteli kadınlar tuvalet resepsiyon ve ziyaretlerle, tiyatro ve oyun partilerine daha fazla zaman ayırabilmek için çocuklarını emzirmiyorlar.» Finlandiya'da çocuklarını bizzat emzirmeyen kadınları, çocuklar altı aylık olmadan ölürlerse, cezalandırılmaya kadar gidilmiştir. Büyük Britanya'da XIX. yüzyılın son yirmi yılında kura eratinin boy ve ağırlıklarındaki azalmanın genelleşmesi karşısında parlamento ana sütü ile emzirme lehinde büyük bir kampanya açılması için teşebbüse geçmiştir.

Son yıllarda Alan Berg tarafından önerilen anketler olayın büyüklüğünü orta-

ya koymaktadır. Yirmi yıl öncesine kadar, örneğin Şili'li kadınların % 95'i çocuklarını bir yaşına kadar meme ile besliyorlardı. 1969'da bu oran sadece % 6'dan ibaretti, ve her beş bebekten yalnız bir tanesi ilk iki ayda meme ile besleniyordu.

1950'de Şili'deki anne sütünün verim potansiyeli 57.700 ton olup, 2.900 ton noksanıyla, fiilen gerçekleştirilmiştir. 1970'de 93.200 tonluk üretim olanağından 78.600 tonu gerçekleştirilmedi. Bu açığı karşılamak için de 32.000 inekün sütüne ihtiyaç hasıl oldu.

Millî Banka servisleri birkaç memlekette anne sütü üretimindeki bu azalmanın ekonomik değerini hesaplamışlardır. Böylece bebeklerin sadece % 5'inin üç aya kadar meme ile beslendiği Singapur'da bu kayıp 7 milyon F. olarak rakamlandırılabilir. Filipinler'de ise bu miktar 130 milyona ulaşmaktadır. Yaşamının ilk 24 ayında meme ile beslenen bir bebek, ortalama olarak 375 litre süt emer. Eşdeğer bir besleyici elde etmek için 440 litre inek sütü lazımdır. Değeri: 450 F. Ortalama gelirin yılda 1.000 ilâ 2.000 F. olduğu memleketlerde, bu aile bütçesinde çok önemli bir ekonomi demektir.

Uganda'da bir işçi aylığının üçte birini çocuğuna süt almak için ayırabilir. Şili'de bu % 20, Tanzaneya'da ise % 50 olacaktır.

Afrika, Lâtin Amerika ve Asya pazarlarında gittikçe daha fazla gözükmeye başlayan süttözünde ise bu değerler iki ya da üçle çarpılmalıdır. Bu hesaplamalarda, söz konusu beslenme şekline bağlı bir sürü masraf da hesaba katılmamıştır: biberon, ve emzik satın alınması, kapkaçığı mikropsuzlaştırmak ve sütü ısıtmak için sarfedilen zaman ve yakıt. Hesaplamalarda asıl ana memesi emenlere kıyasla suni olarak beslenenlerde çok kere on kat daha yüksek olan tıbbî özenlerin artışı göz önünde tutulmamıştır.

Toplam olarak, yeryüzünde dünyaya gelen çocukların % 87'sinin gelişmemiş memleketlerde doğduğu ve bunun dörtte birinin kadınlardan yarısının çocuklarını meme ile emzirmedikleri şehirsel bölgelerde bulunduğu hesaplanırsa bir buçuk milyar frangın böylece israf edildiği görülebilir. Meme veren kadınlardan yarısı da, emzirmeyi yalnız ilk altı ayda yaparlarsa israf 3 milyar frangı aşar. Dünya bankası uzmanına göre bunlar çok düşük tahminlere dayanana asgari rakamlardır. Uzman şöyle yazıyor: «Az gelişmiş mem-

HER DÖRT YETİSKİNDEN ÜÇÜNÜN SÜTE KARŞI ALLERJİSİ VAR

Batılılar sütle türevlerinin besleyici değerine aşağı yukarı kesinlikle inanmışlardır. Danimarkalı genç bir doktorun çalışmaları sonucuna göre herhalde bu görüşler'n yeniden gözden geçirilmesi gerekecektir. Doktor Elvind Gudmund-Hoejer incelemelerinde gerçekten beyaz soy yetişkinlerinden % 5-6'sının süte karşı tamamen ve geri kalan dünya sakinlerinin (Asyalı, Afrikalı, Amerika Hintlileri, Gronlandlı ve hatta Finlandyalı) ise % 70'den % 100'e varan bir oranda allerjik olduklarını görmüştür.

Niçin? Çünkü bu yüz milyonlarca kadın ve erkek'in sindirim aygıtında memeden kesildikten sonra süt jekerini özümleyecek maya yoktur. Böylece, ilk çocukluk döneminden sonra yer yerindeki insanlardan dörtte üçü şiddetli mide ve barsak rahatsızlıklarına uğramadan süt ve sütlü yiyecek alamamaktadırlar. Bu buluş, süt veren hayvanların batılı ülkelerdekine benzer şekilde geliştirmeye çalışılan, gelişme yolundaki devletleri, tarımla ilgili politikalarının bir kısmını yeniden ele almak zorunda bırakacaktır. Ve yine aynı buluş batılı memleketleri besin yardımlarının bazı yönleriyle yeniden gözden geçirmeye zorlayarak yardıma dahil sütlü ürünler payında esaslı bir indirimi sağlayacaktır.

Gerçek şudur ki; süt tozu ile süt ürünlerinin az gelişmiş memleketlere yeniden dağıtımında çok kere, insanlık ülkelerden çok ekonomik görüşlere boyun eğilmektedir. Bu da fazlalıkların sürümü için kolay bir yoldur.

leketlerin uğradıkları kayıpların milyarlarca doları bulması daha çok olasıdır. Süt verme işini iyi koşullar altında yapabilmek için, annenin ek bir yiyecek payı alması gerektiği hesaba katılırsa bu rakamların önemli miktarda küçültülmesi icabeder. Ancak çoğu hallerde bu ek besin hemen hemen hiç söz konusu olmaz; anne bebeğe vereceğini kendi metabolizmasından ayırır. Buna göre sun'ı süt vermenin yararı ile ilgili olarak karşıt bir fikir ortaya çıkıyor: annenin sağlığını koruması; raporun yazarı buna pek önem vermemiş gibi görünüyorsa da pek de ihmal edilecek bir görüş değil.

Yazar tabii emzirmede bebeğin fizyolojik düzeyde olduğu kadar psikolojik düzeyde de sağladığı yararlar üzerinde daha ziyade duruyor. Gerçekten süt verme şekliyle bebeklerin sağlık durumu arasında bir ilişki mevcuttur. Biraz yukarıda, bulaşıcı hastalıklara karşı anne sütü ağzının koruyucu rolünü görmüştük. Bunka ki koruyucu faktörlerin yokluğu, birçok hallerde biberonla beslenen çocukların ye-

tersiz sağlık durumu nedeniyle şiddetlenmektedir. Çoğu kere süt tozu mikropu ya da kötü nitelikli bir suda sulandırılır. Biberonlarla emziken pek temiz değildirler. Bazen de, piyasada süt yerine aslı arpa ya da mısır unu olan ve süt yerini tutmayan benzerleri bulunur. Sonuç olarak bunlarla beslenen bebekler, diyare, gastroenterit v.b. hazım sıkıntılarına uğrarlar. En yoksul memleketlerde meme ile süt verme beklere daha uzun bir süre kötü beslenmeden kurtulma olanağını vermektedir. Böylece, Hindistan'da, bir yaşından küçük çocuklarda bu yaşın üstündeki çocuklarda olduğundan daha az ağır carence (demir, kalsiyum ve vitamin eksikliğinden ileri gelen hastalık) lara rastlanır. Fakat Hindistan bugün yine geniş çapta meme ile süt verilen bir memlekettir.

İki türlü emzirmeye düşen ölüm payı aynı derecede üzücüdür. San Salvador'da düzenlenen bir rapor, iki ile beş ay arasında ölen çocukların annelerini bir aydan daha az emdiklerini göstermektedir. Brezilya'da yapılan benzeri bir inceleme, aynı sonuçları vermiştir:

Alan Berg tarafından ana sütü ile emzirmeden yana ileri sürülen son kanıt, bunun doğum kontrolündeki etkisidir. İstatistikî incelemeler, doğumdan sonra çocuklarını emziren annelerin, biberonla besleyenlere kıyasla daha geç gebe kaldıklarını göstermiştir. Aşırı nüfus artışının başlıbaşına bir sorun olduğu şu sırada böyle bir görüşün önemi büyüktür.

Bütün bunlar, kuşkusuz, ana sütü ile emzirmeden yana bir sürü delildir.

Yoksul memleketlerin beslenme bakımından kendi yağlarıyla kavrulmasında büyük menfaat gören zengin memleketlerin dünyanın her tarafına kendi yaşama biçim ve tutumlarını sürüp zorlayarak gelişmesine yardım ettikleri bir eğilimi nasıl tersine çevirecekleri maalesef pek anlaşılammaktadır.

Eğer dünyanın dört bir köşesine o gösterişli fakat kısır göğüslü beyaz ve sarışın dilberlerin hayali yayılmasıydı, yoksul kıtalarda belki de daha az kötü beslenme ve çocuk kaybı olurdu. Zengin insan topluluğu bu hedef kadın görüntüleriyle fakir insan topluluğuna bir haber gönderiyordu: bizim gibi hareket ederseniz kadınlarınız bizimkiler kadar güzel olur». Haber duyulmuştur. Maalesef yoksul topluluk zengin olmak için gereken araçlara sahip değildir.

SCIENCE ET VIE'den
Çeviren: NİZAMETTİN ÖZBEK